

Boerenbetweterigheid uit het verleden

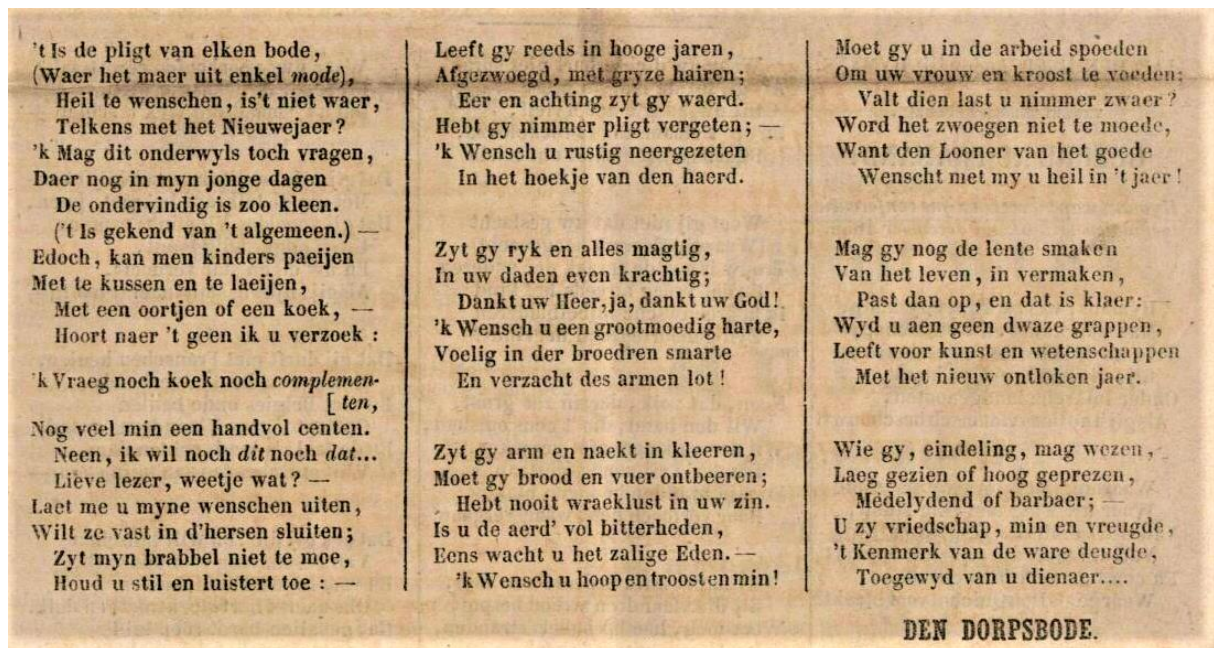
*

èn horlôge die stillestoat hêdt aglyk twi keirs doags gelyk

*

Doos Gazette, een slim schrift des tijds met meer dan 640 lezers

Beste abonnee

Uit de Dorpsbode van Roesbrugge - 1857

Ik wensche u een jaar,
dat zacht als zijde is;
ik wensche u een jaar,
dat blank en blijde is;
ik wensche u een jaar,
dat ver van krank is,
een deugdelijk jaar
zoo breed als 't lang is;
ik wensche u een jaar,
dat, als 't voorbij is,

een zalig jaar
voor u en mij is ..

2022 – Ik heb een nieuwe kalender gekocht, waar tot nu toe het woord ‘corona’ niet opstaat. We leven dus in goede hoop dat we in dit jaar, wel heel wat zullen kunnen doen. Ik doe er – als God belijft, zou mijn moeder gezegd hebben – nog een jaartje bij als uitgever van **Doos Gazette**. Alle hulp is echter welkom! Iedereen die historische artikels schrijft, mag deze gerust ter publicatie opsturen.

Als ik het goed begrepen heb, zal de heemkundige kring ‘Aan de Schreve’, ook verder vier nummers per jaar publiceren, en zal de afgescheurde fractie, dit ook doen. We kijken uit naar al deze publicaties!

Verder werk ik verder aan mijn ‘DiMPop’ – **het Digitaal Museum van Poperinghe**. Daar zitten we eind 2021 in het jaar 1611 en we hopen om er iedere maand nog 10 historische artikels bij te doen. Hopelijk zitten we dan binnen een jaar rond 1660. Het bezoekersaantal blijft constant, met wel wat pieken in de zomer.

Gelukkig is er **Jacques Destailleur, Paul-Johan Desegher en onlangs ook Sabine Top en Raymond**, die geregeld meehelpen om oude documenten te transcriberen. Het stadsarchief van Poperinghe geeft stukje bij beetje zijn geheimen prijs.

Alle hulp is echter welkom.

Vorig jaar heb ik naar aanleiding van het hopastonderzoeksproject in Vlaams-Brabant, mijn studie op dit vlak aangepast en ik hoop deze binnenkort digitaal te publiceren op de webstek van ’t Neerhof.

We hebben dit jaar – in 2021 – **twee erfgoedroutes** uitgewerkt: enerzijds de Digitale Ommegang en anderzijds ‘Mijn Hoppeland’. Uit de evaluatie blijkt dat ‘Mijn Hoppeland’ te zwaar is – we zullen dit dan ook volgend jaar aanpassen – en in plaats van meer dan 30 hopfilmpjes – zullen we er slechts een 6-tal opzetten.

Volgend jaar zou ‘De hopast’ van ’t Neerhof’ goed moeten draaien.

In september hebben we voor enkele groepen proef gedraaid en diegenen die er waren, waren heel content toen ze naar huis gingen. We hopen volgend jaar – vanaf eind april - vele groepen te mogen ontvangen. We gaan starten met het erfgoedweekend – met een ‘kleurwedstrijd’. We gaan immers een hele reeks ‘historische hoppelrenten’ maken, die onze bezoekers ‘kleurrijk’ mogen maken en die dan een plaatsje gaan krijgen in de hopast voor dit jaar.

Ik hoop al het materiaal dat we in ons stadsarchief ontdekt hebben over de hop in de 16de eeuw in één studie op te kunnen nemen, en op basis hiervan een tentoonstelling uit te bouwen. Ook hier is alle hulp welkom!

En ik hoop een hopboer te vinden voor ons ‘hisotrisch hopveldje’ dat we langs onze hopast willen aanleggen. Wie zich geroepen voelt, neem contact op met ons. En ik hoop dat 2022 een jaar van leuteen plezier wordt, en vooral dat we gezond mogen blijven!

Den Do

**Bezoek de Hopast van het
Neerhof in groep ! Alle info op de
webstek!**

De Hopast

’t Neerhof VZW

**Krombeekseweg 32
8970 Poperinge**

Het erfgoedproject 't Neerhof bestaat uit drie aparte projecten.
Het digitale project probeert zoveel mogelijk Poperingse en Hopgeschiedenis op de webstek te krijgen en is te vinden op:

<https://tneerhofvzw.be>

Het restauratieproject 't Neerhof probeert verder de gebouwen van de hoeve en de omliggende velden te restaureren en te bewaren in een 19de eeuwse context.

Het publieksproject stelt de gebouwen open voor 'geschiedkundige' initiatieven.

Momenteel is de hopast voor het publiek open op de 2de en de 4de zaterdag van de maanden mei tot en met oktober. 2022 en dit in de namiddag om 14.00 uur. In de hopast wordt er een tentoonstelling gebracht rond het thema van de geschiedenis van de hoeve, de familie Lebbe en de hopteelt en wordt gebracht met talrijke korte filmpjes.

De tentoonstelling is te bezoeken met gids en de rondleiding neemt ongeveer 2 uur tot 2 uur 30 in beslag.

Individuele kunnen op de open dagen aansluiten tegen de prijs van 10 euro per persoon.

Men kan en moet zich inschrijven via

Guido.Vandermarliere@telenet.be

Indien er te weinig inschrijvingen zijn, houden de inrichters zich het recht voor om de open dag af te schaffen.

Naast het algemeen

programma kan men als groep ook opteren van het het verteltheater – De Strijd tussen de Wijn- en de Bierheiligen'.

't Neerhof

Lees de geschiedenis van Poperinghe

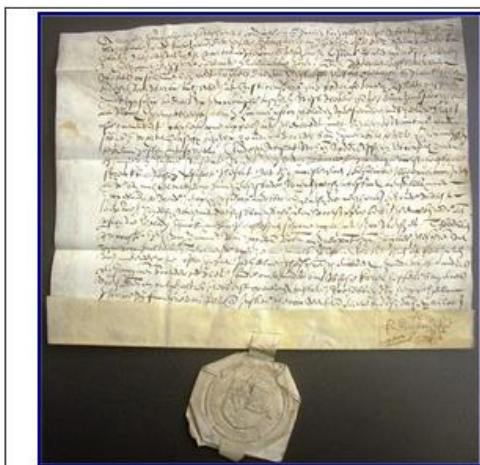
Dank zij de goede zorgen van **Jean Boidin** is het DiMPop de website van 't Neerhof weer aangegroeid en loopt het nu tot **1611**.

<https://tneerhofvzw.be/>

Jaar 1609

Een jaar waarin de Hortulus Sanitaris gepubliceerd werd waarin er een prachtige tekening van de hop voorkomt. En het is deze hop die het herstel van Poperinghe volledig zal maken!

Jaar 1609

De appelenten

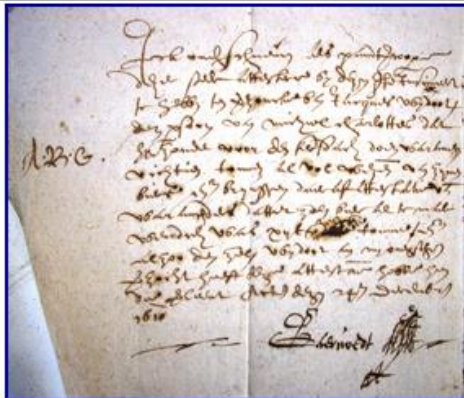
Een apart proces rond een dief van appelenten, waarin de overdracht op 't Reepje een aparte rol in speelt.

Jaar 1609

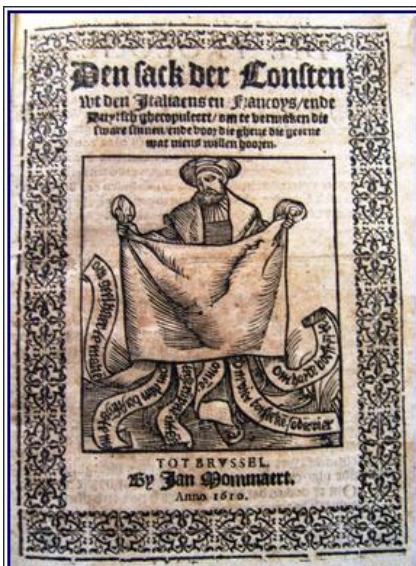
stadsrekening 1609-1610

De rekening van het jaar 1609 - 1610 is nog altijd mager, maar er is goede hoop dat de tijden zullen beteren.

Jaar 1610

Een jaar waarin er onder andere sprake is van het Leermakerstraatje en/of Vlienderstraatje en ook van nieuwe paters de Brigittijnen.

Jaar 1610

den sack der consten

Een handzaam boekje met van alle soorten truukjes die nu nog van nut kunnen zijn!

Jaar 1610

Een tonne bier

Het uitgebreide proces tegen brouwer Babelare over één illegale tonne bier - ze is hem zuur bekommen !

Jaar 1610

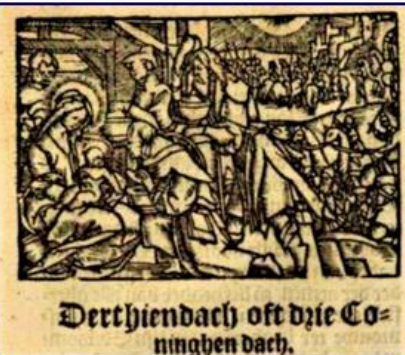
ververie

De stad neemt een uitzonderlijk initiatief ! Ze bouwen in het Rekthof een lakenververie - of ten minste toch een saaiververie - want laken wordt er te Poperinghe al lang niet meer gemaakt of verkocht.

Jaar 1611

Een ongelooflijk druk jaar - met heel wat interessante documenten - waarbij we onder andere het Hemelrijk ontdekken !

Jaar 1611

De Kippen orde

Alles wat je volgens Charles Estienne - vertaalt in het Vlaams als Karel Steven - dient te weten om kippen te kweken !

Jaar 1611

De schapen

Alles wat je volgens dezelfde Charles Estienne diende te weten om schapen te kweken !

Als reactie op het artikel over het Pukkelstraatje in het vorige nummer van Doos Gazette kreeg ik van Carlo Jengember, de opmerkelijke onderstaande mail.

Een alternatieve verklaring voor Pukkelstraat

Jouw uitleg over Pukkelstraatjes in Poperinge gelezen, die goed mogelijk is, want pukkel betekent inderdaad visnet, maar volgens mij heeft pukkel een andere

betekenis, namelijk: kabouter. En ik ga voor kabouter omwille van volgende redenen: vooreerst het woord 'pukkel' heeft te maken met de eigenschap van 'klein' zoals een pukkel op je neus = een puist op je neus. Dus klein net zoals een kabouter of een aardmannetje of een puk of pukkel.

Pukkelstraatje in de Ieperstraat.

Ik vermoed dat in de buurt zich een heuvel bevond omwille van het toponiem *Leeuwebeuten*, ter hoogte van het proosdijplein. Zie: leeuw (>*hlāw* = antropogene heuvel zoals Denderleeuw, Zoutleeuw, St-Pieters-Leeuw)

Het Pukkelstraatje bevond zich op een steenworp van deze Leeuwebeuten dat volgens mij een naam relict is van een verdwenen heuvel ooit door de mens zelf opgeworpen. Het kan gaan om een feodale motte, een Romeinse tumulus, een prehistorische of Merovingische grafheuvel.

Een Pukkelstraat dan weer in de Boeschepestraat verbaast men niet, als je weet dat op de hoek van de O.L Vrouwkruisstraat en de Boeschepestraat zich ooit de **Kabouterput** bevond, of dus de Pukkelpit. Ook hier kan zich een prehistorisch monument bevonden hebben, uiteraard al lang verdwenen. Misschien vinden de archeologen in de Ieperstraat wel nog een spoor van zo een monument zoals een grafheuvel?!

In Engeland kent me ook het toponiem *Pukkespytte* (in het E. 'goblins pit' ca 1470 in Newington) of *Pukeput* (zo in het Engels omschreven) einde 12e eeuw in Stoke Talmage. In de middeleeuwen begreep men niet langer de nog opstaande prehistorische grafheuvels die men overal in zijn omgeving waarnam. Het ontstaan schreef men toe aan bovennatuurlijke

krachten zoals vertaald naar de middeleeuwse volkscultuur van de kabouters.

In zijn *Annales Drenthiae* uit 1660 beweert dominee Picardt dat de Drentse hunebedden als het werk van *Enakskinderen* moet worden beschouwd. Op de begeleidende ets zien we de *grouwsame*,

Barbarische en wreede reusen druk bezig met het verslepen van Drentse zwerfkeien. Rechtsonder zie je kleine figuurtjes, dat zijn wij, mensen van normale grootte omringd door reuzen die de hunebedden aan het opbouwen zijn. Een bekend voorbeeld hiervan komt uit Engeland, waar men de bouw van het prehistorisch monument in Engeland Stone Henge toeschreef aan reuzen of aan Merlijn.

De bouw van Stonehenge met assistentie van Merlijn, 14e eeuw en de oudste afbeelding van Stonehenge die bekend is.

Interessant voor mijn uitleg voor pukkel is dat hier wordt aangetoond dat men in de middeleeuwen reeds worstelde met het bestaan van monumenten die men niet begreep zoals Stone Henge, hunebedden, grafheuvels en het ontstaan hiervan toeschreef aan magie vertaald in verhalen, sagen, prenten. Dus figuren met bovennatuurlijke krachten. De hunebedden in Drenthe werden volgens de volksverbeelding gebouwd door reuzen. Moet je niet aan twijfelen. De vele toponiemen waarin het woord 'alf' steekt zoals 'Alfwal' of de Alverberg zijn plaatsen in het landschap waar Elven of Alvermannen een wal of een berg hadden aangelegd.

Pukkels of puks waren de collega's van elven en alvers die tot bovennatuurlijke prestaties in staat waren zoals het aanleggen van een heuvel, misschien van een domein (cfr. Infra), misschien zelfs een wonderbaarlijke wereld.

De grafheuvel is een huis geworden met vrouw die wuift naar haar aanbidders geknielt aan de heuvel.

Als je voortaan de plaatsnaam 'kabouter' ergens leest, dan moet je eens rondkijken of

er zich geen prehistorisch monument in de omgeving bevindt. Vergeet niet dat Poperinge ook ooit een prehistorisch verleden gehad heeft, een historische laag die men niet over het hoofd mag zien.

Whinfell Forest clearing waar de pixies, elfen en feeën spelen

Ook een opening in een bos (= een laar) kan allerlei magisch volk gelokt hebben. Wat een andere verklaring kan bieden, namelijk de omgeving van het Pukkelstraatje was een opening in het bos aan de Vleterbeek waar pukkels en co. zich amuseerden.

Maar er is nog iets anders

namelijk een hypothetische connectie tussen puk als dwerg, slechte geest en een middeleeuws domein. Onderzoekers hebben ontdekt dat plaatsnamen die eindigen op -toft (vooral in Scandinavië) locaties van rurale domeinen zijn.

In Normandië (waar de Scandinavische invloed door de Vikingen het grootst was) zijn er drie gemeenten die beide elementen in zich dragen: kabouter en domein.

Putot-en-Auge, Dozulé, Calvados Putot 1198. vieux Scandinave, püki, masc. 'pixie, esprit mauvais' vieux Scandinave, toft, f. 'place consacré à une domaine; domaine rurale'

Putot-en-Bessin, Tilly-sur-Seulles, Calvados Putot 1171. vieux Scandinave, püki, masc.

'pixie, esprit mauvais' vieux Scandinave, toft, f. 'place consacré à une domaine; domaine rurale'

Putot, Bénarville, Seine-Maritime Putot (D. de) 1040;

Putot 1503. vieux Scandinave, püki, masc. 'pixie, esprit mauvais' vieux Scandinave, toft, f. 'place consacré à une domaine; domaine rurale'

Het verband tussen kabouters en domein is me ook niet direct duidelijk. Tenzij net zoals voor Poperinge er een verband mag gemaakt worden tussen het domein van de proosdij, een heuvel en de volkscultuur. In Poperinge is er echter geen sprake van een -toft of -tot uitgang van een toponiem. Nochtans het Pukkelstraatje bevond zich op de grond van de proosdij of er vlak bij en wijst mogelijk zoals bovenvermelde Franse dorpen op een relatie met een vroeg middeleeuws domein.

Allemaal nog verder uit te zoeken zoals het vinden van meer voorbeelden.

Tenslotte puk, doet me ook herinneren aan de jeugdliteratuur van Pietje Puk, die een klein mannetje was.

Carlo Jengember

Carlo

Ons doagheliks brood en bier

Heer gif nus nus doagheliks brood
Deughdelick gekneed en vierig gebakken
Vul volle groaentjes – voedzaam voor de zwakken
De joengs groeien doarvan persestoake groot
En ze kunn'n tegen è stoot
En zachte voor de moage – damme der goed van kunn'n kakken

Heer gif nus nus doagheliks bier
Eerlik èbrouw'n – zoender compromissen
Niet te waterachtich – dat is voor de vissen
Dat zoete binn'n lopt – deur kele, moage en nier
Warme vor 't bloed thoofd ende klier
En damme der van goed kunn'n pissen

We kunnen het niet laten –
Uit de fantastische gazet 'De Dorpsbode van Rousbrugge (1856-1857 en 1860-1862) | 1861 |
2 januari 1861 | pagina 4' het volgende nog te halen:

den Yser.

Wanneer zal men zich eindelyk haesten om de hand aen het werk te slaen tot de verbreeding en verbetering van deze rivier? Dat zy die thans by eenen gloeienden kachel zitten te koesteren, of in een bal of koncertzael vergeten dat het winter is en nog niet eens gedachtig zyn dat door het zoo lang uitstellen der werken aen den Yservaert op dit oogenblik de hartverscheurenste tooneelen plaets hebben, dat zy, zich heden in ons midden begeven en elk versteende hart zal door een gevoel van medelyden gebroken zyn op het enkele zigt van den toestand in welken de inwoners van Rousbrugge en omstreken gedompeld liggen. Ongelukkig!... Miljoenen en miljoenen ziet men opofferen aen soldaatspel en vestingen, waarmede nog 's lands handelbloem bedreigd wordt, voor dit alles geld genoeg en onmiddelyke uitvoering; maer, wanneer drie, vier, vyf malen op een jaer eene streek van twee à drie uren omtrek onder water gesteken wordt, als menschen hunne woonsten moeten uitvlugten, kelders, scheuren, magazynen onder water staen en huizen dreigen in te storten, wanneer het water de dyken der vaert doorbreekt, geheele hoeven omspoelt, menschen en beesten in levensgevaer brengt..... kost het jaren moeite en arbeid om eene geringe som te krygen! voor dit alles is de uitvoering der werken niet dringend!!.... O grooten aen onzen staatsbank! hoe is het mogelyk uwe ooren

niet te openen voor zoo menigvuldige klagten en reklamen hier over reeds gedaen? maer ja, het is mogelyk... want gy kent onze streek niet, waren wy in Luik, gy zoudet kennen, maer ongelukkiglyk wy zyn in Vlaenderen — En die arme Vlamingen zyn gewoon aen miskende regten — dat zy dan ook maer versmooren!.....

Komen wy op het gebeurde.

De laetstleden dooi, naer het vallen van eene zoo groote massa sneeuw, heeft alhier op nieuwjaerdag eene der grootste overstromingen veroorzaekt die wy nog te verduren gehad hebben. In meer dan een veertigtal huizen stond het water drie voeten hoog. De doortogt op den steenweg was onmogelyk. Scheuren, stallingen en magazynen stonden onder water en veel koopmansgoederen total verlooren. Menschen zyn hunne huizen ontvlugt en de dieren heeft men, God dank! kunnen redden. De vorst die onmiddelyk hierop gevolgd is, heeft thans, in plaets van vloeiend water, alles met ys bevloerd, hetwelk geensinds de treurnis van dit hartverscheurend tooneel vermindert en eenieder in staet stelt de yzelykheid te beseffen. — Voor ons, wy zyn er aen gewoon, wy zyn te dikmaels met dergelyke *presentjes* vereert....

Hoe lang, in 's Hemels naem! zal dit nog duren? Wanneer zullen onze klagten verhoord en een einde aen de zonneklare oorzaak van alle deze rampen gesteld worden?

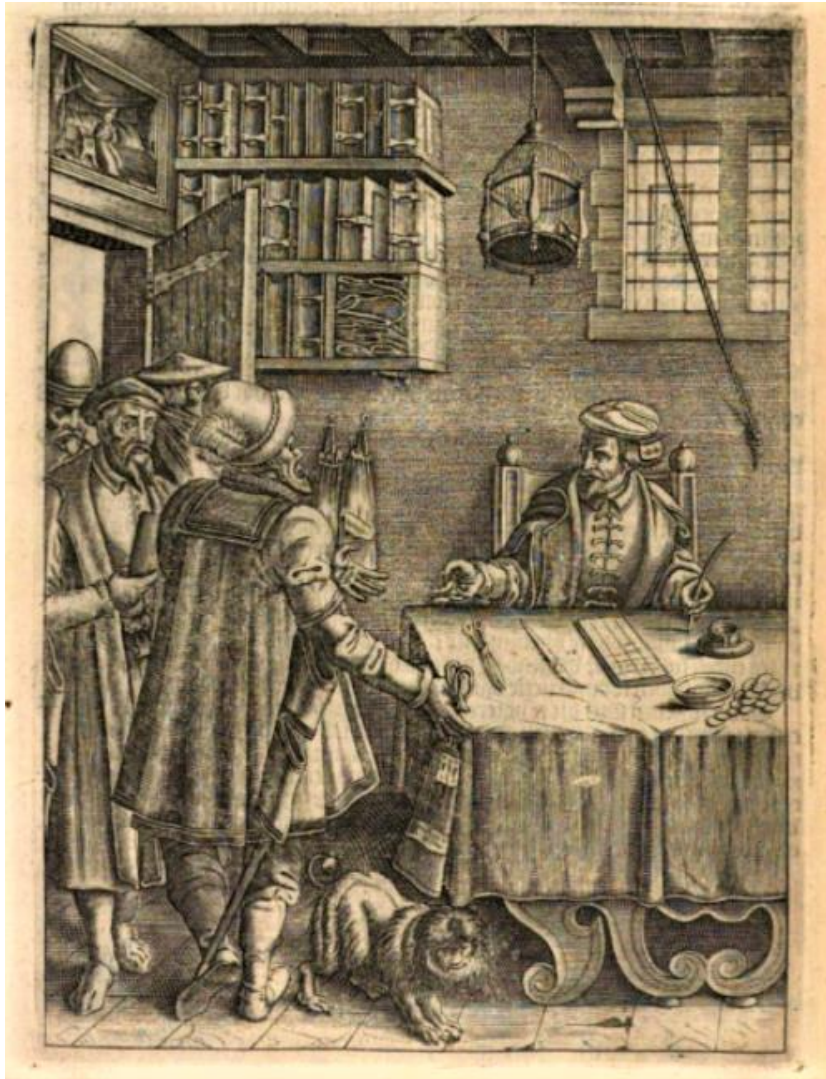
Zoo lang de rivier den Yser geene verbeteringen ondergaet, niet alleen tot aen Rousbrugge, maer tot aen de fransche grenzen in overeenstemming met den vaert die men aldaer heeft beginnen delven — zullen wy door het water geplaegd worden.

Zoo lang, hier te Rousbrugge, geen en beteren doortogt, voor wat de bruggen betreft, gegeven wordt — zullen wy met het water geplaegt zyn.

Zoo lang men voortgaet met den grooten waterloop der yservalei door steenwegen af te snyden — zal het water ons meer en meer overweldigen.

En eindeling, zoo de geheele verbetering dezer rivier tot aen Nieuport niet voltooid wordt, mogen wy ons geen en avond te slapen liggen zonder verzekert te zyn dat de alarme klok ons niet zal wekken om voor het water te vlugten.

Wy betrouwen ons op ons nieuwgekozen gemeente bestuer, dat zy ook deze belangryke kwestie niet zal laten slapen.

Tekening uit 'De practycke in civile saken' van Joost de Damhoudere

We hebben in he archief van Poperinge twee registers liggen met enkel maar 'boeten'. Het verbaast ons geregeld waarom men in het begin van de 17de eeuw soms een boete kreeg. Vandaar dat ik eens het druk jaar 1631 transcribeerde. Er werden in dit jaar juist 100 boetes uitgeschreven in Poperinge. We beginnen in december 1630....

December 1630

Lambert Bocquet verweerder jehens de pachters deser stede opde bieren - den ampmann mede ghevoucht - heeschers -
van de boete van ses ponden ende verbeurte van een tonne groot bier die de verweerder ut heeft laeten gaen ende lichten ut zyn brauwery zonder billiet ghehaelt te hebben van de voornoemde pachters ende tzelve ghelevert an **Jan de Meester** upden ... *niet ingevuld* ...;
december 1630 - met costen ...
Beede partijen ghehoort ende up elcx redene ghelet –

de wet ordonneert den verweerder met dheescher over te commen ende transigieren¹ int vriendelycke van de boete in questie - voor den naesten - est doenelick dus nyet rechtelick - actum xxix january 1631

Jan de Meester verweerder jeghens **Lambert Bocquet** heescher van garrante

Gillaume Verhee - verweerder - jeghens de zelve heescher vande boete van jc guldens - ter cause van t'zynen huuse gevonden te hebben een halfve tonne met onderhalf quaert cleen bier
zonder ghehaelt t'billiet vande voornoemde pachters ende dat opden ... december 1630 - met kosten

Opden 18 january 1631

Jan Folcke jeghens **Hubrecht de Lannoy** als pachter van de stede assysen opde wynen metgaders den ampman inden naeme vanden heere mede ghevoucht heeschers

Het proces loopt tot 31 oktober 1633

Folio 53

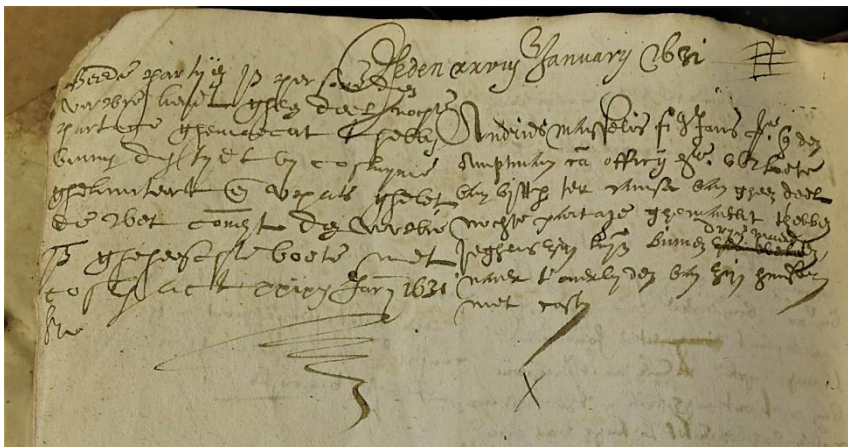
Hubrecht de Lannoy verweerder jeghens de ampman - causa officij - omme de boete van tsestich ponden parisis ende de verbeurte van alle zyn ghebranden wyn ende alle ander drancken t'zynen huuze ende herberghe hebbende - al t'zynen huuze ventende ghebranden wyn contrarie t'placaet vande jaer 1601 - met kosten

Robert Provenier verweerder jeghens **Hubrecht de Lannoy** als pachter vande wyn assyse deser stede den ampman causa officij mede ghevought

Guille vande Bussche verweerder jeghens **Hubrecht de Lannoy** - den ampman mede hem ghevought vuter naeme vande heere

Extraordinaire den ij december 1630

Jacques du Buffon metgaders **Jacques Steven** medeghevoucht verweeders jeghens **Hubrecht de Lannoy** al pachter ende commys van sconinckx impost op den ghebranden wyn - heescher vande boete van hondert ghuldens ter cause den voornoemde Buffon hem vervoordert heeft uyt te draeghen seker vaetjen ghebranden wyn zonder billet ofte paspoort meghaders te confiscatie vanden zelve ghebranden wyn met heesch van kosten

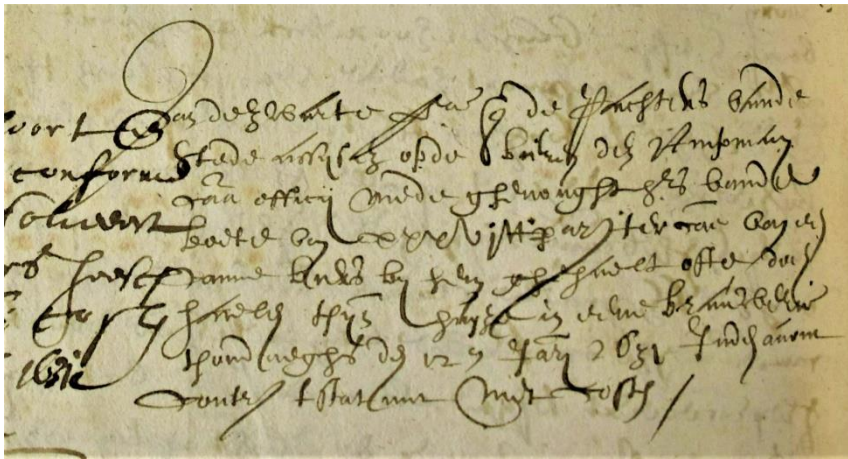

28 january 1631

Andries Masselis filius Jans - verweerder contra den amptman - causa officij - heescher vande boete van vj pond parisis ter cause van gheen deel nocte partage ghemaect thebben jeghens zyn kynderen

¹ Transigieren : In de gerechtelijke sfeer: tot een overeenkomst komen, een schikking, een vergelijk treffen.

binnen drye maenden naer t'overlyden van zyn huusvrauwe - met costen

Jan de Zwarte -
verweerder contra **de**
pachters vande stede
assysen opde bieren -
den amptman - causa
officy - medeghevought -
heeschers vande boete
van xxxvj pond parisis ter
cause van een vane biers
by hem ghehaelt tsynen
huuze in eene brauwerie
tsondaghs den 12de

january 1631 - inden avont contre tstatuut - met costen

Abraham de Backere – ver^eerder contra dezelve pachter - den ampman mede ghevought -
heeschers vande boete van xij pond parisis ter cause den verweerder ghedroncken heeft
tsynen coste opden 12de january lestleden ten huuze van **Christiaen van Dale**

Jan Fecht verweerder contra de zelve heescher ter cause als vooren met costen

Robert de Rycke verweerder ende den ampman - causa officij – heescher -
vande boete van zes ponden parisis ter cause den verweerder heeft laeten vuyt wercken ende
helpen een tonne groot bier an **Danneel van Zandtvoorde** de jonghe opden heilighe derthien
daegen lestleden sonder consent vande heere - met costen

Den zelve verweerder contra den zelve heescher - omme de boete van drie pont parisis ter
cause den verweerder heeft doen ofte laeten vuyt wercken vuyt zyne brauwerie de voorseide
tonne zonder sheeren dienaers - met costen

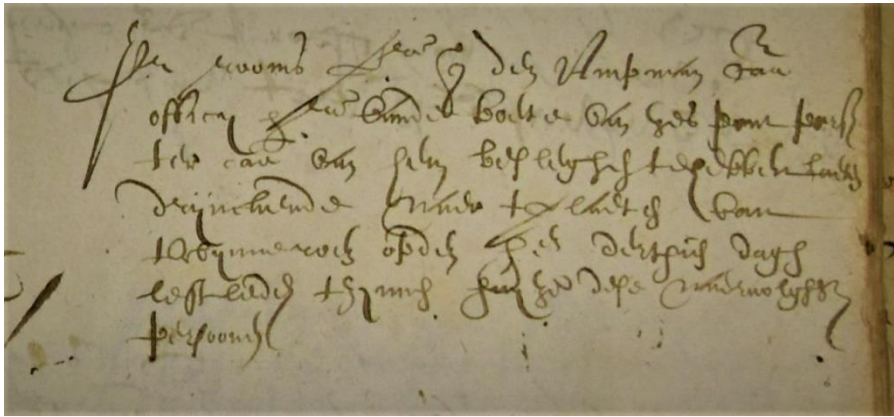
Guillaume Varre - verweerder contra den zelve heescher vande boete van zes ponden parisis
ter cause vande zelve tonne te hebben helpen wercken
ten voorseid daeghe contre tstatuut - met costen

Frans de Buf contre den zelve heescher vande boete van zes ponden parisis - ter cause
vande zelve tonne ghevoert te hebben ten zelve daeghe - met costen

Danneel van Zantwoorde de jonghe - verweerder - contre den zelve ampman - causa officij
– heescher - vande boete van zes pont parisis ter cause vande voorschreven tonne biers ten
voorzeide daeghe ghelicht ende tsynen huuse inghedaen vuyt de brauwerie vande voorseide
Robert de Rycke - sonder consent vanden heere - met costen

Den zelve contra den zelve heere vande boete van zes pont parisis ter casue
vande voorschreven tonne biers t'hebben doen wercken zonder dienaeren contrarie tstatuut
met costen

Den selven contra den zelve heere vande boete van drie ponden parisis ter cause vande
voorzeide tonne biers tsynen huuse inghedaen te hebbben zonder alvooren betaelt ofte
ghelicht te hebben billiet vande calmaignie met costen

Pieter Rooms -
verweerder contra den
ammpman - causa
officy – heescher-
vande boete van zes
ponden parisis ter
causa van hem
veslegghen te hebben
laeten drynckende
naer tverlaeten van

twynneroen opden heilighen derthien dagh lestleden tsynen huyze dese naervolghende
persoonen

Jan Masseau

Jan Moeraert

Jan vande Goesteene

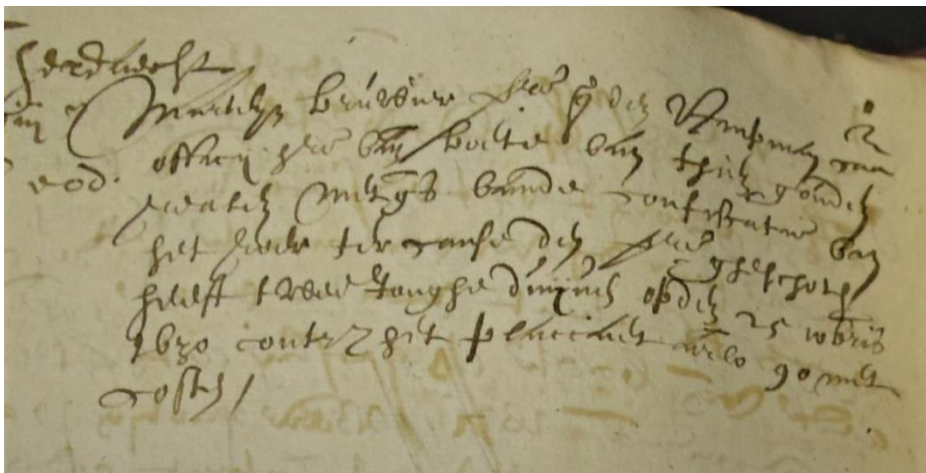
Gillis van Loovelde

Danneel van Zantvoorde de jonghe - verweerder contra den zelven ampman causa officy -
heescher - omme de boete van zes ponden parisis ter cause van tsynen huyse gevonden te
hebben opden heilighen dryconynckdagh - drynckende dese naervolghende persoonen naer
tverlaeten van de wingheroen - met costen

Jacob de Snepere filius Willems

Jaspar Neant

Passchier Henten

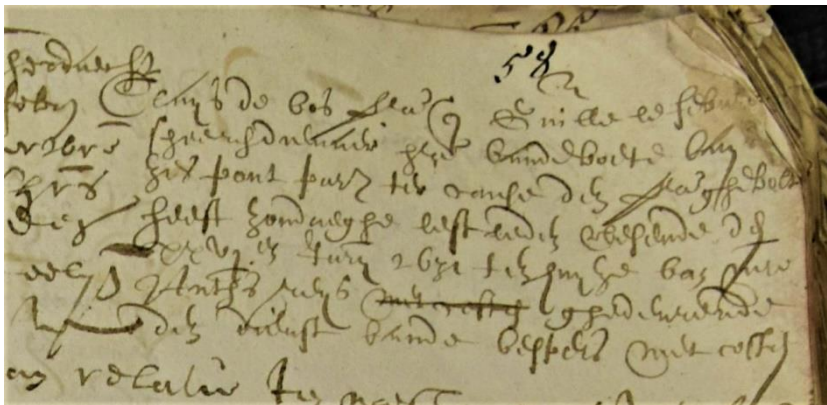

Marteyn Bruwere
- verweerder
jeghens den
ampman - causa
officy – heescher
vande boete van
thien gouden
ducaten metgaders
vande confiscatie
van het recht ter
cause den

verweerder gheschoten heeft **twee jonghe duyven** opde 25 decembris 1630 contre het placact
artickel 90 - met costen

Christiaen Floor filius Jaecques - verweerder contre den zelve heescher vande boete van
xxx pond parisis ende tverbodt van zyne brauwerie de tyt van zes maenden ter cause van een
canne met bier thebben laeten volghen vuyt synne huyze ten behoufve vande huyze van
meester Philips Winnebroodt op den 27ste 9bris 1630 contrarie tstatuyt - met costen

Meester Philips Winnebroot - verweerder contra den zelven heescher vande boete van xij pond parisis ende de verbeurte van t'bier ter cause vande voornoemde kanne thebben doen haelen ten huyze ende brauwerie vande zelven Floor tghelycke daeghe - met kosten

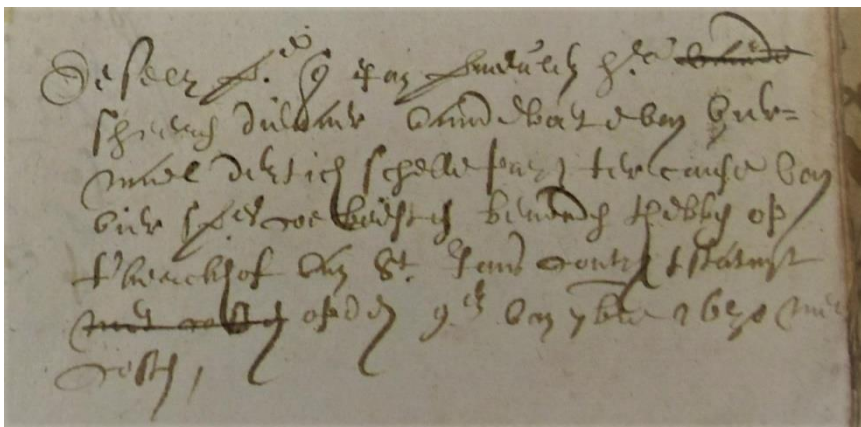

Clays de Vos - verweerder contra Guille Lefebae sheeren dineaer - heescher -

van de boete van zes pont parisis ter cause den verweerder **ghebolt** heeft zondaeghe lestleden wesende den xxvj january

1631 en huyze van meester Antheunis Reyns ghedeurende den dienst vande vespers - met kosten

De wedwe Robert Duflocq - verweereghe contre Guille Lefebre ende Jan Vermeulen - sheeren dienaers – heeschers - vande boete van driemaal dertich schelle ter cause van drie sverweerders coebeesten bevonden thebben schade doende inde raepen van Guillaume Varre opden derthien avondt lestleden - met kosten

De selve verweerder contra **Jan Vermeulen** heescher - sheeren dienaer vande boete van viermaal dertich schelle parisis - te cause van vier sverweerders coebeesten bevonden thebben **op t'kerckhof van Sint Jans** contre tstatuyt opden 9de vande

7bre 1630 - met kosten

Opden 1ste february 1631

Clays de Ram verweerder jeghens Jan Mesirole ende Loys Petytberghen als dienaeren vande heere – heeschers -

van de somme van vj pond parisis ter cause den voornoemde verweerder ghedroncken heeft ghedeurende den dienst vande vespers - zondaeghe lestleden ten huyze van Claude Guillier - weert **int Witten huyzeken**² - met kosten

Pieter Bockelloen - verweerder contra Loys Petytberghen als dienaere vande heere – heescher vande somme van vj pond parisis ter cause den voornoemde Bockelloen ghedroncken heeft ten huyze van Pieter Rooms , weert **inde Inghel** zondaeghe lestleden wesende den 26 january binnen den dienst vande hoochmesse - met kosten

² Het Witte huyzeken – stond op de plaats waar later Sint Omer gekomen is – op de hoek van het Peperstraatje en het Bertenplein

Pieter Raweys filius Jans - verweerder jeghens **Philippe Fauwarque ende Guillaume Lefebre** als dienaers vande heere heescher - omme de somme van vj pond parisis ter cause de voorschreven Pieter ghedroncken heeft ghebranden wyn op Sint Paulus dagh lestleden ten huuse van Mariette Mousseau ghedeurende de hooghmesse - met costen

Folio 59

Clays de Bergh - verweerder contra Philippe Fauarque als dienaere van de heer - heescher - omme vj pond parisis ter cause den verweerder ghedroncken heeft opden vyfsten january 1631 binnen de vespers ten huyze van Jan Honthauwer - weert inde **Pellicaen** met costen

Opden vde february 1631

Jan Wyts - verweerder jeghens Jan Vermeulen - Loys Petitberghen ende Philippe Fauarcque - sheeren dienaers - heeschersvande boete van vj pond parisis ter cause den verweerder zyn wynckel oopen ghelaeten heeft opden 12de january 1631 - wesende sondaeghe binnen de hooghmesse - contre tstatut - met costen

26 februari

Noël Vermeersch - verweerder contra Jacques Steven als pachter vande stede assysen opden asyne - heecher - den ampman in naeme vande heere met hem ghevought

Opden jste maerte 1631

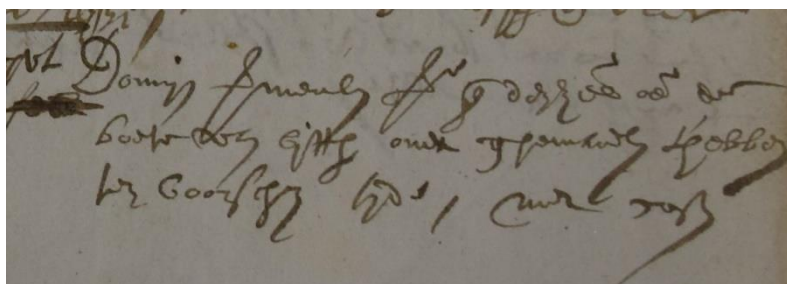
Eustaes Crouse - verweerder jeghens Jan Miserole als dienaer vande heere - heescher - van de somme van vj pond parisis over ghedroncken thebben ghedeurende den goddelicke dienst ende hooghmisse sondaghs den ... february 1631 - ten huuze van Jan Baervoedt - met costen

Lodewyck Druan contre Philippe Fauarcque ende Guille de Febvre - heeschers - als dienaeren vande heere - omme vj pond parisis ter cause den verweerder wynckelaere vercocht heeft ghedeurende den goddelickde dienst vande hooghmisse sondaeghs lestleden - contrarie tstatuut met costen

Folio 60

Loys Leroux - verweerder contra Jan Miserole ende Loys Petitberghen als dienaeren vande heere - heescher - over de boete van vj pond van waere vercocht thebben Sint Pietersdaeghe lestleden ghedeurende den goddelicke dienst vande hooghmesse contre statuut - met costen

Willem Looten ende Jacob zynen zoone - verweerdere contre Jan Vermeulen - als dienaere vande heere - heescher vande boete van vj pond over ghedroncken thebben ten herberghe van Daniel van Zantwoorde de jonghe gheduerende de goddelicke dienst van de hooghmisse opden 22 sporcle lestleden contra tstatuut - met costen

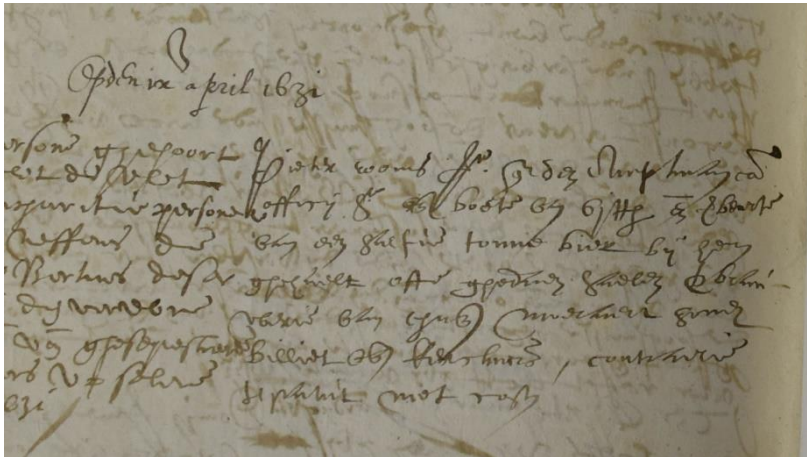
A snippet of a handwritten manuscript in Dutch. The text is written in a cursive script. The first line clearly shows 'Domyn Vermuelen' followed by 'verweerder contra de zelve' and 'omme de boete van vj pond parisis over ghemaelen thebben ter voorseide tyde - met costen'. The handwriting is dark ink on aged paper.

Domyn Vermuelen

verweerder contra de zelve
omme de boete van vj pond
parisis over **ghemaelen**
thebben ter voorseide tyde -
met costen

Den xij maerte 1631

Kaerle Dekeuwer - verweerder contra Jan Miserole ende Loys Petitberghen als dienaer vande heere - heescher) omme de boete van vj pond parisis ter casue den verweerder ghedroncken heeft gheduerende den goddelicken dienst Sint Pietersdaeghe lestleden ten herberhge van Ghilein Verlcyte - met costen

Opden ix april 1631
Pieter Rooms - verweerder
 jeghens den ampman - causa
 officij - heescher over de
 boete van vij pond parisis
 ende verbeurte van een
 halfve tonne bier by hem
 ghehaelt ofte ghedaen haelen
 ter brauwerie van Chritiaen
 Moeraert zonder billet vande
 kerckmeesters - contrarie
 tstatuut - met kosten

Folio 61

Christiaen Lemaistre - verweerder contra den ampman - cause officij - heescher

Jacques Loeridan - verweerder contra den ampman

Na het procedureverloop krijgen we het volgende besluit:

Burghmeesters ende schepenen wyzen ende verclaersn **den gouden ridder** gheslegghen inde rebelle provincie by heescher gheroert verbeurt - condemnieren den verweerder in vier dobbel werde van dien ende inde twee deelen van drien vande kosten ende processe par tauxatie - ende al eer rechte te doene op sheescher voorderen heesch - fynen ende conclusien - ordonneren hem te compareren voor burghmeesters ende schepenen voorseit omme ghevraecht te worden op t'gonne men hem vooren houden zal. actum den xxvijij january 1632

Mahieu Lugrandt verweerder
 contra den ampman causa officij
*Na de procedure komt het
 volgende besluit:*

Burghmeesters ende schepenen
 qwyzen ende verclaeren den
 goduen ridder gheslegghen in de
 rebelle landen medghaders de twee
 zeewsche schellynghe,

zeeuwschen vyf groot penningh ende zeeuwschen ofte hollandschen dobbel stuver - met de
 lettern ende fransche braspenningh by processe gheroert verbeurt -

condemneren den verweerder in tvier dobbel vande werde vande voorseide ridder -

medghaders inde boete van xx stuvers van elcken stucke hier vooren vermelt -

niet weerdigh zynde eenen gulden - ende in de twee deelen van drien vande kosten vande
 processe ter tauxatie -

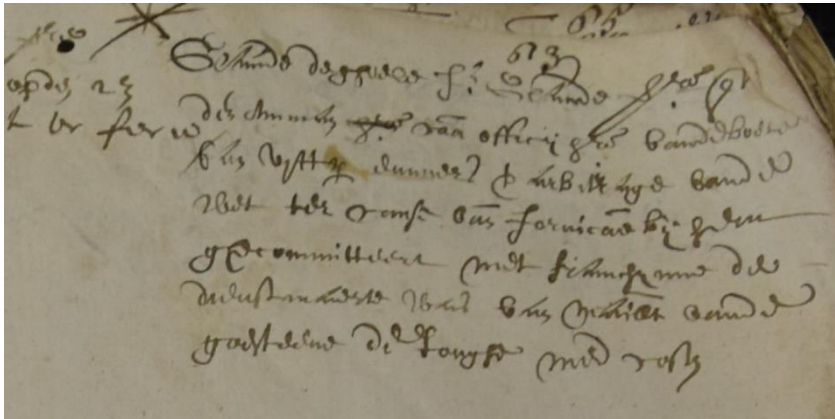
ende al een recht te doene op sheescher heesch, fynen ende conclusien - ordonneren hem te
 compareren voor burghmeesters ende schepenen voornoemt omme ghevraecht te worden op
 tgonne men hem vooren hoduen zal

Actum xxvijij january xvjc xxxij

Den ijde mey - extra-ordianiere

Jean Le Febvre contra den ampman

Hierbij is het niet duidelijk waarover dit proces gaat

folio 63

Claude Deghaele filius
Claude verweerder contra
den amman - causa officij
- heescher vande boete van
vj pond parisis emmers ter
arbitrage vande wet - ter
cause vande **fornicatie**³ by
hem ghecommitteert met
Fransynne de
dienstmaerte van

Maillaert vande Goesteene de jonghe - med kosten
opden 17 mei 1631

John Lecocq verweerder contra Bartholomeus Liebaert heescher vande somme van iiij pond
parisis by sheeschers huusvrauwe over den verweerder betaelt an sheeren dienaeren van
boeten met kosten

Jean Provoost - verweerder contra Guillaume Lefebvre - dienaere vande heere - heescher
vande somme van iij pond parisis over een boete ter cause sverweerder peerdt bevonden is
gheweest in schade doende vande bosschen den iijde mey lestleden
contrarie tstatut met kosten

Folio 64

Anthoine Henin - verweerder contra s'heeren dienaeren vande boete van vj pond parisis ter
cause den verweerder gheweest heeft te herberghe van **de Hoorne** ghedeurende den

godelicke dienst vane
hooghmesse den iiij mey 1631 -
contra t'statut - met kosten

Henry Winneau - verweerder
contra den zelve over ghelicke
boete ter cause als vooren
Hendrick ende Jan Quaghebeur
verweerder contra Guillaume
Lefebvre ende Loys Petytbergen
als dienaeren van de heere
vande boete van ix pond parisis
ter cause zes s'verweerdere
koebeesten waren bevonden
schade doende in een bosch -
contrarie t'statut - med kosten

Uit 'Practycke in civile saken'
door Joost de Damhoudere

(Rechtst., godg.) Het vrijwillig hebben van geslachtelijke gemeenschap met een ander dan
de(n) eigen echtgenoot(e); verboden geslachtsgemeenschap van een gehuwd persoon met een
andere vrouw of met een anderen man; echtbreuk, overspel, ontucht, in den jongsten tijd bep.
zooals die in een bordeel bedreven wordt; (met mv.) daad van overspel, ruimer wsch. ook:
onkuische daad, handeling. In het canonieke recht gerekend tot de (vleeschelijke) zonden,
bep. tot die der onkuishheid, en dan ook geclassificeerd als doodzonde.

Opden xvij juny 1631

Pieter Vasseur verweerder contra den amptman - causa officij - heescher van de boete van vj pond parisis emmers ter discretie vande wet ter cause van **vleeschelicke gheconverseert** thebben med Mayken Baerts - wedwe Jaspar Verschote - met costen

Mayken Baerts - weduwe van Jaspar Verschote - verweereghe conta denzelve amptman - causa officij - heescher vande boete van vj pond parisis - emmers ter discretie vande wet ter cause van vleeschelick gheconverseert thebben med Pieter Vasseur -med costen

Caerle Caelant - verweerder contra den voorseide heescher - causa officij - vande boete van vj pond parisis emmers ter arbitrage vande wet - ter cause van **fornicatie** by hem ghecommitteert med Jaquemyne filia Mathys vanCassel - med costen

Opden xxviiij juny 1631

Jeroon Delbare ende Anthoine Back verweerders contra Hendrycx ende Jan Quaghebeuer heescher omme de somme van ix pond parisis metghaders de costen by d'heeschers ghedooghen ende over de verweerders betaelt ande dienaers vande heere deser stede - met costen

Opden xxvj july 1631

Jacques Cauwera - verweerder contra Guillaume Lefebvre - heescher vande boete van x schele parisis van elck sverweerders schapen ter cause van sverweeErders trop schaepen bevonden thebben schade doende in zeker bosch opden Sint Jansdaghestleden contrarie t'statuyt - med costen

Jan Morret - verweerder contra Guillaume Lefebvre - heescher van de boete van vj pond parisis ter cause den verweerder bevonden thebben maelende opden heylich sacramentsdach lestleden ghedeurende den goddelicke dienst vande hooghmesse contra t'statuyt - med costen

Maerten Versluus - verweerder contra Jan Vermeulen als dienaere vande heere - heescher vande boete van vj pond parisis te cause den verweerder opden 26 - synxcen mestdach lestleden - ghevoert heeft zeker zacken graen met peerdt ende waghen vuyt den huyze van

Pieter Bierman ten huuse van Jacob vande Fonteyne contrarie t'statuyt - mede costen

Jan Bierman verweerder contra den selve heescher omme ghelycke boete van vj pond parisis ter cause van de voornoemde zaecken t'hebben helpen laden upden voorseide synxxen mestdah opden waeghen vanden zelve Versluus contra als vooren - mede costen

Folio 66

Gillis de Roode - verweerder contra den ampman - causa officij - heescher vande boete van vj pond parisis - over hem verweerder t'hebben met Charles de Roode zyne broeder te visschen inden pit ofte gracht ten hove van Jasues Femmery - opden xx juny lestleden zonder consent van de voornoemde Femmery metgaders correctie ende arbitrage conforme de costuyme deser stede titularis 27 - artiekl xj met costen

Chaerles de Roode - verweerder - contra de selve heescher vande boete van zes pont parisis ter cause als vooren conforme de voornoemde costuyme ende correctie ter arbitrage vande juge med costen.

Domyn Vermeulen contra den ampman - heescher - vande boete van vj pond parisis ter cause den verweerder ghemaelen heeft opden heylighen Sacramentsdach gheduerende de processien - met costen

Maillaert Vermeulen - verweerder contra den amman – heescher vande boete van vj pond parisis ter cause den verweerder ghedroncken heeft ten huus van Passchier Henten opden xj meye 1631 - wesende sondagh ghedeurende t'sermoen - med costen

Jan Dehaene - verweerder - contra den voorschreven vande boete van vj pond parisis te cause als vooren - med costen

Folio 65

den xxxste july 1631

Maillard Cateau – verweerder - contra Jan Vermeulen als dienaar vande heere – heescher - omme de boete van vj pond parisis ter cause den verweerder tsondaeghs 24 november 1630 ghehaelt heeft rapen met eenen stootwaghen over zulcx ghewacht - med kosten
Den zelven contra den zelven heescher omme de boete van vj pond parisis ter cause den verweerder up Sint Jacobsdach lestelden ghemaeyt heeft - mede kosten

Ghileyn vande Wulle filius Ghileyns verweerder contra den ampman - causa officij - heescher vande boete van vj pond parisis emmers ter arbitrage vande juge ter cause van **vleesschelick conversatie** ghehadht thebben met Jaacquemyncken filia Jan Delandsheere - mede kosten

Jacquemynken filia Jan de Landsheere verweerder contra den ampman - causa officij - heescher van de boete van vj pond parisis emmers ter arbitrage van de wet ter cause van vleesschelicke conversatie ghehadht t'hebben met Gheleyn van de Wulle filius Ghileyns - met kosten

Jacques Wyts - verweerder contra den ampman - causa officij heescher vande boete an xxx pond ter cause den verweerder heeft laten wonen in eener zyner huusen **Boudewyn Boone** - vremde - staende opde Peerdemarct deser stede zonder voorgaende consent ghehadht thebben van de wetten contra t'tstatut - met kosten

Pieter Salomé - verweerder contra Jan Miserole - heescher vande boete van xxx schele parisis ter cause van sverweerdens peert bevonden thebben schaede doende in t'ghers van Gheleyn Tryssen - med kosten

Folio 67

Lodewycq Briereme - verweerder contra Loys Petitberghen als dienaar vande heere - heescher vande boete van vj pond parisis ter cause hy heeft laeten haelen een quart bier vut syn huus ofte brauwerie opden xiiij juny 1631 gheduernde (wesende zondagh of heylich dagh) den dienst van de hooghmesse - contra tstatut - med kosten

Open xiiij septembre 1631

Hendrick Heneman filius Hendryck contra den ampman - causa officij - heescher vande boete van hondert guldens ter cause hy verweerder bevonden is gheweest byde heescher **wandelende med een roer te velde** den 28 july lestleden - metghaders verbeurte van t'zelve roer - conforme t'placaet - med kosten

Jan Moeyaert filius Christiaens - verweerder contra den voornoemde heescher vande boete van hondert guldens ter cause van ten voorseide daeghe gheweest thebben med den voorseide Heneman te velde met een roer ende de verbeurte van t'selve roer conrome t'selve placaet metd kosten ende dat zonder prejudicie van sheescher voorgaende pretense bekende sverweerdens faitelicke resistentie.

Jan Delandsheere filius Jacques - verweerder contra den voornoemde heescher van de boete van (metgaders kerckmesters med hem ghevought) lx pond parisis ter cause dat hy verweerder ghequetst heeft Jan de Roode filius Gillis opden 20ste july 1631 inden nacht op sheeren straeten med een snydere in tot opene wonde ende effusie van bloede - med kosten

Frans Bollaert - verweerder contra den selven heescher vande boete van xxx pond parisis - causa van opden jste 7bre 1631 ghequetst t' hebben alzoo med eenen snyder als anderssins

Jan vande Goesteene hem inserrrende opene wonde totten loopende bloede ende nader contusien⁴ in zyn hooft - med costen

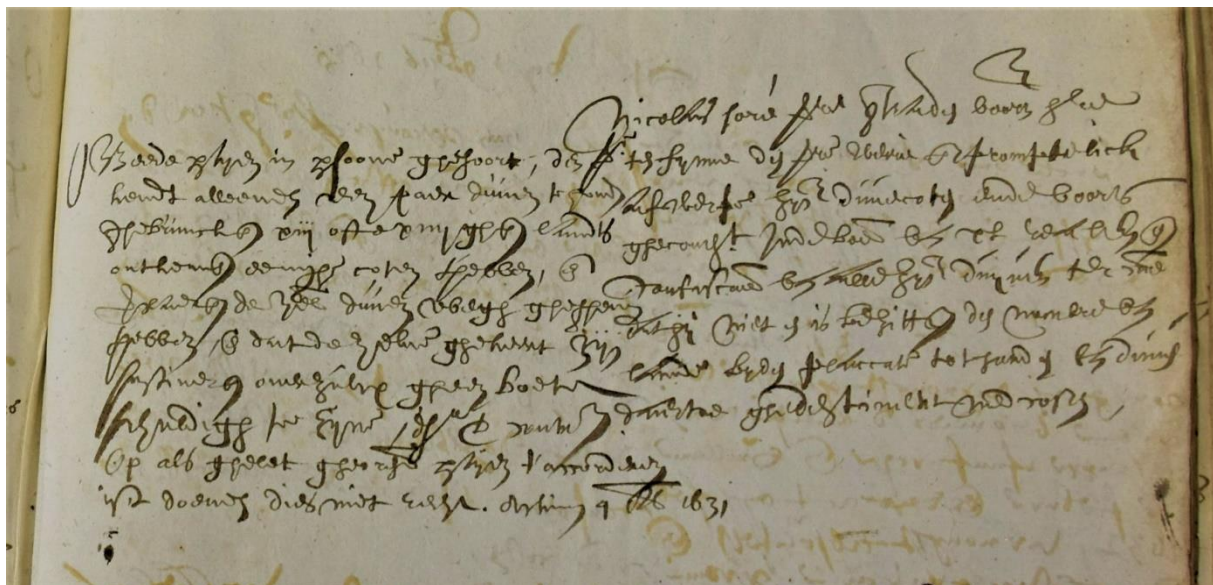
*De bode of messagier
komt de
dagvaardiging
voorlezen aan de
gedaagde.*

Nicollais Foré -
verweerder contra
den voornoemde
heesscher ten fynne
den verweerder
weire ende
prompelic afwerpe
zyn duvecoten ende
voorts
ghecondempneert
inde boete van xl
realen ende
confiscatie van alle
zyn duyven ter cause
dat hy niet en is
bezittende den
nombre van lande
byde placate tot
houden van duven
daertoe ghedestineert
- med costen
Beede partyen in
persoone ghehoort
kendt alleenleick een
paer duven
ghebruuckende xiiij
ofe xiiij ghemeten

landts ontkennende eenige coten thebben verclaerende de duven wegh ghegehven thebben
ende dat de zelve ghekeert zyn sustinerende over zulcx gheen boete schuldigh te zyne -
dheecher ter contra -

Op als ghelet gheordonneert partyen t'accorderen yst doenelick -
dies niet recht - actum 4 octobre 1631

⁴ Contusie - beschadiging van inwendig weefsel of van een inwendig orgaan

Christiaen de Witte contra den zelven heescher om ghelycke boete ende ter cause als vooren met kosten -
den Verweerder ontkent sheescher heesch - namelick gheen duven thebben - nemaer wel een cas daer duyven in ghenestelt gebleven -
d'heescher ter contrarie ende op als ghelet de wet admitteert dheescher te compareren ende den verweerder ter contrarie dyncket hem goet
Actum 4 oktober 1631

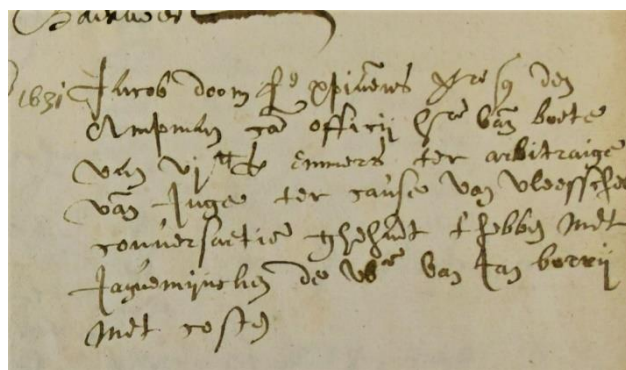
Opden xxv ste 8bris 1631

Mauris Six - verweerder contra den ampman - cusa officij - heescher vande boete van xv pond parisis ter cause van bevonden thebben t'zyn huuze vijf steenen kannen onghe-yckt - te cleene - opden xij ougst lestleden metgaders de confiscatie vande zelve kannen med kosten

Opden viij 9bris 1631

Philip van Provyn - verweerder contra den ampman - causa officij - heescher vande boete van hondert guldens - ter cause hy hem vervoordert heeft ende bevonden is gheweest met een vierroer wandelende te velde opden xix 8bris 1631 - metghaders de verbeurte van t'selve roere - conforme t'placaet dannoff zynde - med kosten

Loys Dammere - verweerder ontra den voornoemde heescher cause officij ter cause als vooren omme ghelycke boete - med kosten

Jacob Doom filius Christiaens -

verweerder contra den ampman - causa officij - heescher vande boete van vj pond parisis emmers te arbitrage vande juge ter cause van vleeschelicke conversatie ghehadt thebben met Jacquelmyncken de weduwe van Jan Borry - med kosten

Jacquemyncken de weduwe van Jan

Borry - verweereghe contra den ampman causa officij heescher - van de boete van vj

pond parisis emmers ter arbitrage vande wet ter cause van vleeschelick conversatie ghehadt t'hebben met Jacob Doom filius Christiaens - met kosten

Folio 69

Pieter Bierman - verweerder contra Guillaume Lefebvre als dienaere vande heere- heescher vande boete van vj pond parisis ter cause den verweerder ghedroncken heeft inde huuse van Paschier Henten opden vijde septembre 1631 - binnen den goddelicken dienste van de vespers - med kosten

Opden 11 oktober 1631

Frans Gallois junior - verweerder - contra Jan Vermeulen als dienaere vande heere – heescher vande boete van xij pond parisis ter cause den verweerder bevonden thebben

visschen inde vaert deser stede opden ixde septembre lestleden contra t'statut - met kosten

Hubrecht de Lannoy - verweerder contra Guillaume Lefebvre als dienaere vanden heere - heescher vande boete van vj pond parisis ter cause hy verweerder heeft laten drynken t'zinen huuze binnen de hooghmesse opden 28ste 8bre wesende heiligh dagh - **Jacob Willems ende Willem Hancx** - contrarie t'statut - med kosten

Jacob Willems - verweerder contra den voornoemde Lefebvre als dienaere vanden heere heescher vande boete van vj pond parisis ter cause den verweerder bevonden is gheweest t'huuze vanden voornoemde Lannoy - drynckende ghedeurende de voornoemde hooghmesse - med kosten opden 28ste 8bre 1631

Willem Hancx - verweerder contra den voornoemde Lefebvre - heescher vande somme van vj pond parisis ter cause als vooren met kosten

Charles Maret - verweerder contra Guillaume Lefebvre als dieaere vande heere - heescher vande boete van vj pond parisis ter cause hy ghemaelen heeft opden Heiligh Sacramentsdagh lestleden - ghedeurende de hooghmesse contra t'statut - med kosten

Folio 70

Pieter Debeir - verweerder contra Philippe Fauwarck als dienaere vande heere - omme de somme van vj pond ter cause hy verweerder ontfaen heeft zeker wolle van Jacques Rozeré zonder altooren gheweghen te zyne inde schaele deser stede opden Sint Jans dagh lestleden - med kosten

Opden 12 9bre 1631

Pieter de Dammere - verweerder contra Philippe Fauwarcque - als dienaer vande heere - heescher vande oete van vj pond parisis ter cause hy verweerder bevonden es gheweest drynckende ghedeurende de hooghmisse thuuse van de wedewe Adriaen Verschote opden vde 8bre 1631 - wesende sondagh contra t'statut - med kosten

Jacob Femmery - verweerder contra Jan Vermeulen vande boete van drie pont parisis ter cause van twee sverweerdens zwyns bevonden t'hebben schade doende inde vrucht ende thiende van Clays Beke opden xxv ste septembre 1631 - contra t'statut met kosten

Philip Lockefier - ghearesteerde verweerder contra den ampman - causa officij - metghaders kerckmeesters van Sinte Bertins - heescher van de boee van lx pond parisis ter cause hy ghequetst thebbe naer der zonnen ondergang Pauwels de Keuwere opden 7 hoymaendt 1631 - hem insererende opene wonde met effusie van bloede - contrarie t'statut - med kosten

Opden xxij 9bre 1631

Noel Vermeersch - verweerder - contra Phlippe Fauwarcque ende Loys Petitberghen als dienaeren vande heere – heeschers- van de boete van zes pont parisis - ter cause den verweerder bevonden is gheweest dootslaende een beeste opden Sinte Mertensdagh lestleden - gheduerende de hooghmesse - med kosten

Nicols vande Berghe - verweerder jeghens Guillaume Lefebvre ende Jan Miserole vande boete van vj pond parisis ter cause hy verweerder bevonden is gheweest drynckende ten huuse van de weduwe Jan Borry ghedeurende de vespers opden xiiij 7bre lestleden - med costen

Opden xiiij decembris 1631

Alaerd Faes - verweerder contra den amptman - cause officij – heescher vande boete van vj pond parisis ter cause hy verweerder hem vervoordert heeft te weiren ende lichten het kool ende raepzaet by hem den voorleden zomer ontbloot jeghens tverbodt hem dies ghedaen by den officier vande colfve - by laste van de heere deser stede - zonder t'zelve emmers de thiende van diere t'hebben doen prysen ende zeker ghestelt voor de lichtynghe van diere ende oock zonder insinuatie omme de zelve prysie te doen by mannen wederzydts te kiezen in conformiteyte van d'ordonnantie vande wetten alhier ghegheven den 15de ebde 24 july 1631 - met costen

Opden 20 december 1631

George Winneau - verweerder jeghens Guillaume Lefebvre als dienaere vande heere - heescher vande boete van vj pond parisis ter cause den verweerder bevonden es gheweest ter herberghe van Kaerle Staes op Sint Cathelynedagh laetsleden ghedeurende den goddelycke dienst vande vesperen - contrarie t'statut - med costen

Poperinge Verbeeldt

In de stad Gent – Ieperstraat

Een selectie Vlaamse tegen - dronkaardliederen en gedichten van de laatste eeuwen

Guido Vandermarliere

Dronkenschap is in Vlaanderen steeds een probleem geweest. Reeds in de 16de eeuw is dronkenschap een veel voorkomend thema dat we onder andere kennen van de schilderijen van Breugel. Deze liederenverzameling behelst de stukjes uit de laatste 5 eeuwen en sluit af met de tekst van 'Ach vader drinkt niet meer' van de Zangeres zonder naam, die zo in een cultuur historisch perspectief geplaatst wordt. Voor allen die al wel eens dronken geweest zijn, veel leesplezier en santé!

16de eeuw - Sessentwintichderhande manieren van dronckaert zijn

*In één van zijn boeken met als titel 'Aardigheden uit den ouden tijd' – 1868 - schreef **Frans De Potter** dat hij een handschrift uit de 16de eeuw bezat waarin hij het volgende vond:
Men vindt geschreven int Latijn beschreven datter sessentwintichderhande manieren van dronckaerts zijn.*

Den eersten is wijs met allen seere,
Den tweeden is milt, al waert een heere,
Den derden en can anders niet dan slaepen,
Den vierden wilt altoos gieten ende gaepen,
Den vijfsten dronckaert wilt altoos eten,
Den sesten dronckaert en heeft gheen secreten,
Den sevensten heeft schoon vrouckens lief,
Den achtsten steelt, al waert een dief,
Den negensten vint alle de wegen erom,
Den tienden drinckt hem selven stom,
Den elfsten wilt altoos kijven en vechten,
Den twaelfsten wilt het alles berechten,
Den dertiensten kan groote leugen en liegen,
Den veërtiensten doet potten ende kannen vliegen,
Den vijftiensten wilt altoos coopmanscap maken,
Den seshiensten en can nauwelijckx thuys geraecken,
Den seventhiensten altoos tuysschen ende spelen begeert,
Den achthiensten groote quade eeden sweert,
Den neghenthiensten dronckaert is eenen geck,
Den twintighsten heeft altoos 't vuylste in den beck,
Den een en twintigsten wilt dansen ende springen,
Den twee en twintigsten wilt altoos fluyten ende singen,
Den drie en twintigsten heeft hem, al waer hij dul,
Den vier en twintigsten wilt spelen met sijnen pul,
Den vijf en twintigsten is eenen leelijken planant,
Hij schiet maolen van Engelant;
Den zes en twintigsten is eenen man vol trouwen,
Hij braeckt wel in zijn wambeysmouwen.

1646 – Het masker van de Wereldt – Adriaan Poirters (°2 - 11 - 1605 - + 4 – 7 - 1674)

Het gaatje van de keel
Al is het klein nog kost het veel
Hans drinkebroer die heeft in 't zijn
Gegoten menig vaatje wijn
Zoodat hij zonder mantel gaat
Die ook al in den lombard staat.
Voorzeker, wie geen renten heeft
En die maar van zijn handen leeft
En die nog daartoe allen dag
Wil vegen uit het heel gelag
En evenwel den waard betaalt
Zeg eens waar hij het geld al haalt?
Ik ken er een in onze straat
Die al dezelfde gangen gaat
Als de oogen kwalijk open zijn
Zoo zit hij in den brandewijn
En vat hem die dan bij den kop
Hij zet er een nat zeiltjen op
Dan smookt hij eens, dan eens gesnuft
En spuwt en niest, en geeuwt en puft
Dan drinkt hij weer eens dat hij hijgt
Wat wonder dat hij stuipen krijgt?
En of het schoon is middernacht,
En dat zijn vrouw hem zit en wacht
Hij schijnt genageld op den drank
En gaat dan ronken op een plank
Of op een tafel die hij vindt
En stinkt een vadem tegen wind
Daar ligt hij als een beest vermoord
Wijl hij zijn ziel en lust vermoordt
Hoe menig wierd een grijze man
Die liet de tabak en de kan!
Want velen doen gelijk men ziet
Ze drinken en ze n'eten niet
Zij spoelen loos en longen af
En gaan al vroeger naar het graf.
Poirters

***Overdaedt in spys en dranck
Maeckt den mensch van sinnen cranck***

1718 - Dronkenschap - Ferdinand Loys - *Uit 'Den nieuwen spiegel der jongheyd'*

Dronkenschap die word gevonden - Een vande gemeynste zonden
Dronkenschap is een groot kwaed - En vol van perykels staet
Die van dronkenschap kan wagten - Mag de dronkenschap veragten
Maer ten word niet ligt belet - Want veel zijnder med'besmet

Wy zullen beginnen spreken – van de schaede en gebreken
En dit is de schaede meest – zy gelijkt ons by een beest
Onze reden en manieren – stellen ons boven de dieren
Maer hy die geen reden heeft – als een beest, ja erger leeft
Zegt my, dronkaert, grooten zuper
Zoppe-dopper, buuk op-kuper
Die gedurig vroeg en laet – met den bek in 't natte staet
Is het niet alleen door reden – door verstand en goede zeden
Door doen, laeten, dat gy wilt – Dat gy van een beest verschilt
Wanneer gy zijt zat gedronken – maer bekwaem om te gaen ronken
Dan verandert gy van staet – en van mensch in beest vergaet
Of 't u niet of zal behaegen – dit moet ik van u nog vraegen
Is een ezel of een peerd – niet meer als een dronkaert weerd
Zoo in drinken als in eten – zullen zy hun noyt vergeten
Een beest in allen geval – maer zijn dorst verzaeden zal.
Een dronk mensch zoud beter kiezen – dan zijn leven te verliezen
Als vallen in dronkenschap – dat en is geen slegten klap

Komt er iemand drank van zinnen – hoe men plagt hem te beminnen
 Men zegt: 't ongeluk is groot – maer veel beter waer hy dood
 Die door bier en wijn verzoopen – dag en nagten dronken loopen
 Zijn veel erger als een zot – die men kort houd in een kot
 Met een dwaezen t'allen tyden – Zal men hebben medelyden
 Maer met eenen dronkaert niet – want dit door kwade wil geschied
 Voorders die zijn krank van geesten – of zy zweiren of tempeesten
 En doen alderhande kwaed – dat niet tegen Godt en gaet:
 Zo Gods wet niet overtreden – Want verloren is de reden
 Zonder t'hebben schuld daer van – het geen'men niet zeggen kan
 Van die zonder agterdenken – hun vrywillig dronken drinken
 En doen zaeken ongehoord – die de dronkenschap brengt voord.
 Godt brengt hun zijn rijk te derven – hoeveel zijn 'er niet die sterven
 Door een dood heel onverwagt – in de dronkenschap versmagt?
 Die vallen en blyven leggen – zonder oyt een woord te zeggen
 Zonder dat zy zyn bekwaem – aen te roepen 's Heeren naem
 Zij dit niet zeer bitter zaeken – dan alzoo de dood de smaeken?
 Door de dronkaers, bier en wijn – als veel erger als fenijn;
 Bovendien niet ligt en peyzen – om nae d'eeuwigheyd te reyzen
 Ze zijn daer in wel gerust – als zy hebben hunnen lust
 Zy moeten ten minsten denken – hoe dat zy hun eere krenken
 En hoe dat men van hun praet – hoe een ider hun versmaed.
 En hoe duer zy het betaelen – door veel ziekten ende kwaelen
 Nu in handen, borst en maeg – nieuwe zweeren alle daeg
 En of zy te bedden leggen – Men hoord hun dees reden zeggen
 Laet ons zyngen nog een keer – ten is maer een schreeuw te meer
 Dit is maer voor de gebreken – maer wat doet den drank niet spreken?
 Wanneer is verwarmt het hoofd – ten kan kwalijk zijn geloofd.
 Die te vooren schijnt een stoemmen – nu zal boffen, hy zal roemmen
 Van hem word dan uitgezeyd – al wat hem op 't herte leyd
 Kwade koopen zal hy maeken – beestig klappen, ander zaeken
 Ende is ryk boven maet – al zoetjens ten onder gaet
Die beminnen lekker wynen – dronke loopen als de zwynen
Dat is zeker waer en klaer – armoed zal hun volgen naer.
 Wie zal my dit kunnen zeggen – en het ongelyk opleggen
 Dan wat zoon den vader zal – wezen in zwaer ongeval
 Aen wie zullen komen plaegen – cwijt ondankbaerheyd en slaegen
 Wonden en verwijting groot – en aen wie de oogen rood?
 Zal het niet voor zeker wezen – aen den dronkaert, aen den dezen
 Die tusschen de glazen staet – en uyt d'herberg niet en gaet?

Ongeluk op ongelukken – die den dronkaert zwaer verdrukken
 Niet voor dit leven bereyd – maer voor in der eeuwigheyd
 Die van drinken niet zal wagten – en te beteren hem tragten
 Nu vlytig te hellen vliegt – Godt den Heere niet en liegt.
 D'ouders hebben groot mishagen – en zy moeten veel verdraegen
 Wanneer dat hun enigen kind – zoo het bier en wijn bemind
 Niet alleen dat zy voor listen – hun goed stelen en verkwysten
 Maer om dat zy door den drank – agterlaeten grooten stank
 Dikwils hoererye bedryven – zonder reden, vegten, kyven

't Geen de dronkaers in gemeen – en wie heeft het aen zijn been?
 Als d'ouders die moeten loopen – om de regters uyt te koopen
 Die niet zonder grooten kost – konnen worden afgelost
 Daerom moet men d'herberg vlieden – zoo veel als het kan geschieden
 Die maer moeten open staen – voor die verre wegen gaen
 Om den vremdeling te spyzen – anders zyn zy niet te pryzen
 Want kwalijk een enkel woord – word er daer van deugd gehoord
 Men preekt daer niet dan van schinken- Dan van zuypen, dan van drinken
 Volk van zeer verscheyden aerd – vind men daer veeltijds vergaerd
 Van die deugdelijke gasten – die niet weten van te vasten
 Van de minsten tot de meest – maer z'houden van Bacchus feest
 Van geduerig te doen tappen – van te zweiren, agterklappen
 Van oneerlijken praet – van elke een te zeggen kwaed

Hoort hier Augustinus zeggen – en zijn eygen faut uytleggen
 K schaemde my 't wezen wijs – k zocht in oneer opper-prys
 Maer hoor de getrouwde lieden – dat zonde moet er niet geschieden
 Als den man verteirt het goed – ja zijn eygen vleesch en bloed?
 Daer wyf, kinders zijn gezeten – zonder kleeren, zonder eten
 In d'uytersten nood gesteld – zelfs zonder een oortjen geld
 Als men hem ziet deure steken – het gewin van dry, vier weken
 In een dag zonder vermaek – hoort hier van een droeve zaak
 Die niet en mag zijn verzwegen – een man tot den drank genegen
 Had ten huyze van een weerd – alles wat hy had verteerd
 't Wijf heeft haer eens gaen vertoonen – daer hy zat met meer personen
 Van gelyke qualiteit – zy heeft hem dit voor geleyt

Met gekrysch en weenend' oogen: - Lieven man hebt toch mededoogen
met uw kinders, want wy staen – om van honger te vergaen
Den man die heeft op dit spreken – haer geslaegen en gesteken
Dat zy fluks ter aerde viel – als een lichaem zonder ziel.
Den geest zijnde wat hernomen – zy is stil nae huys gekomen
Daer twee kinders schier half dood – schreeuwen om een stuksken brood
Zy in wanhope getreden – heeft den hals hun afgesneden
Zy zeyd beter zijt gy dood – als sterven van hongers nood
Den man die komt thuys al tieren – gelyk zijn dronkaers manieren
Daer hy 't wyf duust vloeken zegt – dronken hem op zijn bedde legt
Bezig zijnde met te slaepen – heeft hem stille gaen betraepen
En met 't zelfste mes dien tyd – zy den man den hals af snyd
En zy sprak dan deze woorden – gy zyt d'oorzaak van dees moorden
En van deze vrede daed – daer naer heeft het magistraet
Kennisse van al gekregen – 't geen' de vrouw niet heeft verzwegen
En van haer wier teregt gedaen – dronkaers spiegelt u hier aen

Ik wil nu schuuven de gordijnen – en de dronkaers doen verschijnen
In gezigt van al de lien – om hun werken aen te zien
Als vergaderd zijn de baezen – men brengt nu dozynen glazen
Groote, kleyne, die daer staen – als om een slag aen te gaen
Voor eerst zy de minste grepen – om de kele wat te slepen
Uut vrees van door bier en wijn – al te haest verzaed te zijn
Maer wanneer dat zy beginnen – wat verwacht te zyn van binnen
Dan is 't brengt ons terstond op – kroezen, eenen groote kop
Drooge spyze word geprezen – 't vleesch moet wel gezouten wezen
En gepepert wezen moet – 't geen den dorst verwekken doet
Zoo haest den pot is uytgedronken – hy word weder vol geschonken
Van den wyn of 't beste bier – dat men vind in het quartier
Het zijn de alderfraeste mannen – die wel zuyveren de kannen
En die niet veel drinken kan – schijnt te zijn geen eerlijk man
Alles gaet er op een tuyten – men doet komen nieuwe fluyten
Men drinkt op de gezondheid – van des konings majesteyt
Van de princen, van de heeren – die in 't edel hof verkeerren
Die de fluyt niet uyt en doet – word geslegen in de boet
En zijn het kerremes-dagen – men ziet hun de eer opdraegen
Aen den heyligen patroon – wel is dit niet wonder schoon?
Zy schynen hem eer te geven – die door vasten sober leven
Heeft gedient zijn heer en Godt – en voldaan aen zijn gebod
Zoetigheden boven maeten – zy daerom den brandt niet laeten
Al word de spys weg gedaen – niemand en mag henen gaen
't Is haelt wijn, alarm, alarme – brengt aen ons 'le daton d'arme'
Wie is den stok van den stryd? – wy en zijn niet verblyd
Tapt dan voort! Moet men hun schinken – die eenider uyt moet drinken
En daer word een man gestelt – die den keer van ider telt
Daer en valt nimmer te zeuren – ieder moet zijn lot gebeuren
Roept 'ik kan niet' overluyd – men zal 't u doen drinken uyt
En zoo gy maekt vele grillen – en betoont van niet te willen
Men zal openen uwen mond – en u ingieten terstond
Dan ligt er hier een verslaegen – gelyk om nae 't graf te draegen

Daer is een die effen maekt – daer een ander die braekt
 Daer eenen die niet kan roeren – die men nae zijn huys moet voeren
 Daer eenen die nog wilt gaen – maer die niet kan regte staen
 Daer ziet gy een ander gaepen – met den pot in d'hand al slaepen
 Daer een die spreekt vremde tael – en die het breekt al te mael
 Somma, het is dronkaerts feeste – iedereen die is de beste
 Een boek die waer te klein – om te schryven dit alleen
 Den veldslag die is geslegen – ieder heeft een wond gekregen
 En dit is een eere groot – voor hem die hun heeft genood

Die iemand tot drank verwekken – tragt tot dronkenschap te trekken
 Doet voor zeker een doodzond – en zyne arme ziel doorwond
 Gy zult veel min kwaed genieten – dan 't bier of wijn weg te gieten
 Als te geven uwen vriend – dat hem voor fenijn maer dient.
 Laetst daer waren vrienden t'saemen – die byeen van verre kwaemen
 Welk hun wel vier uren lank – schonken overvloed van drank
 Zy wilden hun dronken maeken – ja de limonad tot braeken
 Doch een ander vriend dit zag – zeyde dit niet zijn en mag
 Dus nam hy de volle komme – en smet die met voeten omme
 Beter stort dit kost'lijk nat – als dat 't my zoud maeken zat
 Dien man leerd' het drinken laeten – en de dronkenschap te haeten
 Dus 't zy oud of jong gezelschap – moet haer vreezen gelyk d'hel
 En gy mogt tegen betaemen – niemand oyt tot drinken praemen

En al is 't dat er zijn veel – zoo genegen voor de keel
Die het voor geen zond' en agten – nogtans moet u daer van wagten
En zoo gy dat niet en doet – gy voor eeuwig branden moet

Want hoe veel doet niet het drinken – voor den tijd ten grave zinken
Dan die heele nagten lank – zitten op eene bier bank
Vele dronkaers zijn gezeten – van 's noens tot 's avonds om t'eten
En van 's avonds tot den dag – mee drinkend als 't hert vermag
Uytgemergeld, droog als stokken – en zoo van den drank getrokken
Dat zy kwaelijk kunnen gaen – en op hunne beenen staen
Die geen schaemte nog en hebben – met hun kaele maeger rebben
Dan te drinken bier en wijn – om wie dat zal meester zijn
Alsdan dansen, als dan springen – hoereren en ander dingen
Twisten, zomtijds eene moord – zoo men in veel plaetsen hoort
't minste dat er van kan kommen – is te liggen als een stommen
En tot 's anderdays by noen – eenen wyzer rond te doen
Maer veel die den drank beminnen – en zetten daer op hun zinnen
Hebben vreugd en groot plaisier – wanneer zy door wijn en bier
Iemand kunnen dronke maeken – men zegt zoo zy 't niet geraeken
Dat ik van een gierig mensch – geef ik niet na hunnen wensch
Dat is gaen verkeerde wegen – en den duyvel zijn genegen
In de plaetse van 't gebod – te volbrengen van uw Godt
Veel praemen tot groote teugen – drinkende gelyk de zeugen
Wie is 't die een armen man – zoud beschenken met een kann'?
Of een enkel stuyver geven – dar zy zoo baldaedig leven
Daer zoo veel is uytgestort – ja, als weg gesmeten word
In de alderjongste dagen – zal Godt rekeninge vraegen
Van al 't geen gy hebt verteert – en onnuttelijk versmeert
Van te drinken buyten maeten – van de gehouden zaeten
Dikwils vijf – zes dagen lank – tot gy waert van drinken krank
En u met de hand moest leyden – en nogtans niet wilde scheyden
Tot de schappaey was geruymt – en de kelder uytgeschuymt
Ik zeg, gy moet u begeven – tot een stil en sober leven
De dood liever onderstaet – als te drinken buyten maet
'k hoop door Gods bermhertigheden – dat gy zult inzien de reden
D'oogen zult ten hemel slaen – en den regten weg ingaen.

Bier

Men vind veel soorten van bieren
Gebrouwen op veel manieren
Bieren sterk en groot van kragt
Alzoo veel als wijn geagt
Die wil ik niet uyt gaen leggen
Nog de naemen daarvan zeggen
Men vind bier waer van een man
Dronke zyn zoud' van een kan
Kinders moeten zulk bier haeten
Kinders moeten zulk bier laeten
Het is een verloren kind
Dat van jongs zulk bier bemind.
Smalle bieren moeten zy drinken
Dat zal hun in't hoofd niet klinken
Smalle bier doet regte staen
Zult daer van niet kreupel gaen.

Drinken

Al en maekt men niet de bieren
Voor de zwynen, wilde dieren
Al brouwt men niet 't hoppenat
Voor den hond of voor de kat
Nogtans zal aen jonge kind'ren
Vele drinken, altyd hind'ren
Want die dikwils lekt de kraen
Zal op 't lest daer zuygen aen
En van glazen, leeren pinten
Ja, den grond der kannen tinten
Zoo dat hy in zulk geval
Haest proefmeester wezen zal
Hy zal vaders goed verkoopen
Om ter herberge te loopen
Verkwist eere, goed en bloed
'T geen hem niet als onheyl broed
Veel drank doet de maeg' bederven
En den mensch ellendig sterven
Met perykel van de hel
Daerom vlied hem jong gezet.

**1722 - Uit het boek: ‘Tafereel van overdeftige zinnebeelden – Cesare Ripa
Giovanni Pierio Valeriano Horpollo**

**XL. ZINNEBEELT.
Van de Braßerye ,
Dronkenfchap, en Overdaedt.**

Een vette, lelyke, en
qualykgekleede Vrouw ,
hebbende de maeg geheel
ontbloot. Het hoofd heeft zy
gebonden tot de oogen toe. Zy
houdt in de rechterhant een
leeuwenkop, met den bek open.
Voor haer voeten op de aerde
leggen veele Vogels, Parteien,
en andere lekkernyen.

„ Het Vrouwebeelt wort vet
gemaelt, om dat een gulzig en
overdadig Brasse zich gretig
opvult, en dus door het gemak
vet wort.

„ Zy wort leelyk geschetst, om
dat de lekkere lieden van
bovenmatige vettigheid leelyk
worden, hun verilant zelfs
verzwakken, en den geest

verminderen.

„(Zy wort *qualyk gekleedt of arm afgebeelt*, om dat cen Dronkaert seer dikwils van zyn
goederen berooft is, door zyn grooten omslagen en ongebonden levensvorm.

„ *De maeg die gebeel ontbloot is* is vertoont, om dat zy ledig zynde, alles inzwelgt » en dus
die overmatig opvult. „ *Het hoofd dat verbonden is*, geeft te kennen , dat de hersenen van een
dronckaert en brasser, door geduurige opstygende dampen bezwaert wordende, hun verstant
benevelt, en het hoofd pynelyk gemaekt wort.

„ *De Leeuwenkop met den open mont*, is een out tafereel van eengulzigen Vraet en Brasser,
om dat men van den Lecuw zegt, dat hy zich zoo met zyn aes kan opvullen , dat hy eenige
dagen vaften kan.

„ *De Vogels, Pasteien en Lekkernyen*, die voor haer voeten leggen, zyn dingen waer mede een
Brasser, als geduurig die voor oogen nemende, zich vet maekt en opvult.

1735 - Het karakter van den dronkaard:

*In 1735— kwam er in Amsterdam de vierde druk van een boekje op de markt dat
als titel had ‘Honderd geestige characteren ofte uitbeeldingen van honderd
verscheidene personen ‘ door een zekere R. V geschreven.*

Hieruit haal ik — ter lering van allen — het karakter van den dronkaard:

Een dronkaard is de figuur van een zot en ook een zot zelf, want hij verkwist zijn geld om zijn verstand kwijt te wezen.

Als hij volkomen dronken is, zo mag men hem zijn binnenste zijde buiten keren en zien wat hij in zijn hart verborgen heeft.

Hij spreekt nimmermeer zo veel, noch zo vrij uit, dan als hij minst weet wat hij zegt, en dan plaagt hij ook altermeest het geduld van Zijne moede aanhoorderen, met veel woorden en weinig verstand.

Hij beklaagt grotelijks de mensen, die in de wereld leefden, eer dat men van pekelharing heeft geweten, maar hij verblijdt zich nog in de oudheid der brandewijn.

Het schijnt als hij uit de herberg komt, dat hij daar geweest is om te leren toveren, want hij maakt alles even opde manier van cirkels, terwijl hij over en weer langs de straten slingert, waar mede hij alle de jongens tot zijne lakeien krijgt.

Hij laat zijn geld in de herbergen en de waarde daar van, die hij uitdraagt, dat verpist hij tegen de mueren.

Hij placht den tijd te leven, dat, als hij niet dronken te bedde ging, zo was hij den naasten dag kwalijk te pas, maar daar na met altoos dronken te bedde te

gaan, is hij gekomen tot nimmermeer wel te pas te wezen, en door zijne grote gewilligheid, om op zo vele gezondheden van andere mensen — bescheid - te doen, is hij zijn eigen gezondheid heel kwijt geraakt.

En onze schrijver - en ik ook - eindigt met een gedichtje:

**Foei — dronkaard die uw tijd, uw eer, uw
ziet verkwist
En krankheid, scha en schand, voor eigen
geld gaat kopen
En zo tot ieders spot, uw welvaart zelfs
verpist
Gezondheid doet bescheid, en kwalen op
gaat lopen
Is 't rondom — lelijk dier — hoewel in
mensen schijn —
Niet meer een vuil gekleed, twee voetig
onnut zwijn?**

1800 - Den spiegel der dronkenschap – J. Garwyg en Lefevre

Door den drank komt vrouw en man en kinders in gevaeren,

Den drank geeft veel oorzaak aen oud en jong van jaeren

Stemme: vaert wel Albertina

1

Wat hoort men meer op s'wereldsdal

Als ongeval, rampen, malheuren

Hoort wat ik hier verkonden zal
 't is een zaak weerd te betreuren
 Stervelingen opent uw breyn
 'k gaen ieder een schoon exempel geven
 Ziet hoe dat er door den drank zijn
 twee kinders gebragt om 't leven

2

Den vader die deed anders niet
 Als dagen en nagten drinken
 Hij die en dagt op geen verdriet
 Nog en had noyt geen agterdenken
 Op kinderen of op zijn vrouw
 't was drinken, tuysschen ende spellen
 Vloeken, zweiren als een rabauw
 En zey: godt zelfs kan mij niet kwellen

3
 Op een keer zoo ging de vrouw
 Aen haer man klaegen haer gebreken
 En zeyde man aenziet den rouw
 Maer daer en helpt geen schoon spreken
 Hij die noemde haer hex en hoer
 En kwam haer vreedelijk te slaegen
 Stamp en sleurde haer op den vloer

Publyk voor al de dien die't zagen
 4
 Die goede vrouw ging naer haer huys
 Al zugten, weenen ende kermen
 En riep O God wat droevig kruys
 Wilt mij en mijn kinders beschermen
 O dood rukt mij het leven af
 En laet dog geen uer meer passeeren

'k waer beter in het duyster graf

5

Haer kinders door den hongersnood
Riepen; Ah moeder, lieve moeder
Geeft ons om gods wil tog brood
Weest onse bijstand en behoeder
Het is nu al den tweeden dag
Dat wij hier zitten in het lijden
De moeder riep: ach kinders ach
Gij doet u moeders hert doorsnijden

7

Van daer zij naer de wiege gaet
Om t'jongste ook te vermoorden
't welk haer toonde een blij gelaet
't was als een helsche dracht zij hoorde
Waer door zij 't kind het leven laet
Straks komt zij een vreed dier aen schouwen
Zij riep tot Jesus om genae
Zij was vol schrik, vrees en berouwen

8

Al die dit lied hebben gehoord
Wil het vast in uw herte drukken
Ziet wat er van den drank komt voort
Niet als droefheyd en ongelukken
Den drank schend menig duyzend paer
Den drank veranderd 's menschen zinnen
Voor 't lest laet ons bidden te gaer
Om hier naer 't hemelrijk te winnen.

Door Garwyg en Lefevre, den eene kleermaeker en den anderen wever
Die dit heeft geschreven van zijn naem is in de penne gebleven

Als van hongersnood te kreveeren

6

De moeder bedroeft van gemoed
Sprak tot haer twee kinders al beven
Ach, ach, mijn lieve kinders zoet
Wij waeren beter uyt het leven
Zij nam een mes in razernij
Heeft haer kinders 't hoofd afgesneden
U vader is de schuld, riep zij
Dat ik moet doen dees vreedheden

1850 – Stigbaer historielied tot exempel van alle mans en vrienden

Stemme: Van de vier gasten

1

Den drank, het kaert en lotospel
Doen enig mensche doolen
En brengen op den weg der hell'
Door eerlooze schoolen
Den drank maekt van een eerlijk man
Een dwael geest, schurk of ee ntyran
En van een waeren vder
Een vrouw en kind verraeder

3

Hij minde zijn kinders en vrouw
Als eenen man der mannen
Maer ach; het spel bracht hem in rouw
Zijn liefste wierd verbannen
Hij minde meer het lotospel
Al te zijn op zijn huysbevel
Of eer of goed te tragten
Hij speelde dag en nagten

5

Hij noemde zijn vrouw, hex en hoer
En duyzend laster naemen
Hij stampte en sleepte haer op den vloer
Met duyest en duyzend blaemen
De kinders vielen op hun knien
Van hun moeder verdrukt te zien
En riepen: Vader! Vader!
Weest moeder doch genadig

7

Maer neen, hij ging in boosheyd voort
Hij spotte met haer reden
Met god en met zijn heylig woord
En al haere gebeden
De wanhoop heeft hem zoo verdoogd
Van zinnen en verstand beroofd
Hij sprak geen ander woorden
Als van branden en moorden

9

Daer bad zij god dat haeren man
Van leven zou verand'ren
Om in liefde en in vriendschap dan
Te leven met malkand'ren
T'wiçl zij daer met haer kinders bad
Hij is des nagts dronken en zat
Als dol naer huys gekomen
Vol boosheyd ingenomen

2

Een rijken heer van hoogen rang
Van braeve ouders gebooren
Wel leefde ruym acht jaeren lang
Met zijn uytverkooren
En lieve huysvrouw Eugenia
Een minnaeres van Maria
En wonnen saem drie kind'ren
Voor hij zijn trouw kwam hind'ren

4

Hij verspeelde meest al zijn goed
Zijn land, huizen en erven
Dan wierd hij raezende of verwoed
Als hij dat spel moest derven
Hij vloekte als een vreedend rabauw
Hij schopte, sloeg kinders en vrouw
In huys of op de straeten
Als eenen van god verlaeten

6

Ach man! Zeyde Eugenia
Hoort naer uw kinders kermen
Wilt om godes wil en Maria
Uw kinder omermen
Hebt deernis met uw vleesch en bloed
Zijn wij verminderd van ons goed
Godt kan het uw weer geven
Als wij maer vredig leven

8

Die vrouw was schier alle oogenblik
In gevaer van haer leven
En dagelijks vol angst en schrik
Doch tot haer man gedreven
Eens is zij vol schrik en getraen
Des nagts naer een kapel gegaen
Met haer drie kinders mede
Dan storten z'hun gebeden

10

Maer hij nog vrouw nog kinders vond
Dan begonst hij te vloeken
Als een beest of raezenden hond
Hij liep alom hun zoeken
Met het bloote mes in de hand
Hij zeyd, de hoere moet van kant
Ik zal die hex verslinden
Zoo dra dat ik haer vinde

11

Hij liep als een mensch onbezielt
Vreed, ja gelijk ontbonden
Tot dat hij heeft zijn vrouw geknielt
Aen de kapel gevonden
Met haer drie kinders nevens haer
Bad Maria, gods moeder daer
Om troost in haer bezwaeren
En voor haer mans welvaeren

12

Daer hield hij met haer den spot
En dreygt har te verpletten
De vrouw zeyd, ach maer peyst op god
En op zijne heylige wetten!
Zwijgt zeyd hij met uw paepsch gekwel
Noyt was er god, hemel nog hel
Of zijn'er helsche nagten
Dat zij mij hier versmagten

13

Daer kwam straks een vreed monsterdier
Langst d'aerd op hem gekroopen
Het gonne spouwde vlam en vier
Met zijne muyl wijd open
Het was gelijk een helsche vlam
Dat uyt zijn grouwbaer muyle kwam
Het dreygde hem te verscheuren
En naer de hel te sleuren

14

Hij riep, ach Jesus, Maria
Wat spook komt hier verschijnen
Ach moeder! Moeder des genae
Doet dat schikdier verdwijnen
Ik zal met mijne vrouw verzoen
En zweere penitentie doen
Maer het spook naer hem klauwde
En langst om meer vier spouwde

15

Zijn vrouw met haere kinders saem
Op hun roozenkrans baeden
Zij vraegde in Jesus christi naem
Voor haeren man genade
Haer kinders deugdzaam opgevoed
Riepen: O lieven Jesus zoet
Vergeeft ons vaders zonden

Door uw vijf roode wonden

16

Dat monsterdier gaf een schreeuw
En het is zoo verdwenen
In de gedaente van een leeuw
Den hemel weet waer henen
Hij riep: Jezus gebenedijd
Ik ken dat gij gods zoone zijt
Laet mij doen gratie erven
Om in uw naem te sterven

18

Hij heeft des anderdaegs daer naer
Een waere biegt gesproken
En al zijn zonden groot en zwaer
Met leetwezen ontloken
Naer een schoon christelijk vermaen
Is dien man eerbiedig gegaen
Tot de tafel des heeren
Daer zag men hem bekeeren

19

Nu leefde hij met kinderen en vrouw
Tot spiegel van al ander
In liefde en vrede en zuiver trouw
Als enels met malkander
Zijn kinders voed hij op in eer
Naer Jesu-Christi wel en leer
Hij leert hun alle dagen
Aen god om gratie vraegen

17

Hij bleek van schrik in hertsberouw
En knaegde gewisse
Viel op zijn knien voor zijne vrouw
Bad om vergiffenisse
De vrouw zeyd, man ik u vergeef
De kinders riepen: vader leef
In vrede met onze moeder
Blijft haer en ons behoeder

20

Men leert in dat merkweerdig stuk
Hoe dat een goede vrouwe
Haer man brengt van druk in geluk
In blijdschap naer veel rouwe
En vrede naer een langzen strijd
Dantk zij Jesus gebenedijd
Zij leven nu te saemen
In liefde in vrede, amen

Fin eynde

Bollezeele le 6 fevrier 1850 – Louis Monsterleet

